

POSTANOWIENIE

Dnia 13 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa I. K.
przeciwko K. C. i małoletniej K. C.-K. reprezentowanej przez kuratora procesowego
M. K.
z udziałem Prokuratury Okręgowej w Ł.
o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 13 lipca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej K. C.
od wyroku Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanej K. C. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 17 września 2019 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18, niepubl.). Wskazano m.in. że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji.

Pozwana wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które przedstawiła w formie pytania: „czy ustawowe zwolnienie z obowiązku

ponoszenia kosztów sądowych na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (aktualnie: t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 785 ze zm.; dalej: u.k.s.c.) dotyczy pozwanej o ustalenie ojcostwa matki dziecka, która zwalcza powództwo domniemanego ojca”. Przedstawione zagadnienie nie spełnia jednak warunku istotności.

W nauce prawa podkreślono, że w art. 96 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c. przyznano ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych w całości stronie dochodzącej ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa oraz roszczeń z tym związanych. Recz jasna, choć przepis o tym wyraźnie nie stanowi, regulacja ma na względzie przypadki sądowego ustalenia ojcostwa (art. 84 k.r.o.) lub macierzyństwa (art. 61¹⁰ k.r.o.). Przez „stronę dochodzącą ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa” należy rozumieć wyłącznie stronę czynną w rozumieniu Kodeksu postępowania cywilnego, co oznacza, że jest nią podmiot oznaczony w powództwie jako powód (zob. np. W. Broniewicz, *Pojęcie legitymacji procesowej*, w: *Studia z procesu cywilnego*, red. K. Korzan, Katowice 1986, s. 89).

Artykuł 96 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c. nie zwalnia od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych strony pozwanej w procesie o ustalenie ojcostwa albo macierzyństwa. W tych sprawach pozwany ma obowiązek uiszczenia opłat od pism podlegających opłacie oraz ponoszenia wydatków związanych z czynnościami procesowymi, które je powodują. W związku z tym od apelacji oraz skargi kasacyjnej pozwanego pobiera się opłatę stałą wysokości 600 zł na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 u.k.s.c. (zob. postanowienie SN z dnia 12 października 2007 r., V CZ 92/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 143). Takie podejście jest uzasadnione tym, że do spraw niemajątkowych należą niewątpliwie prawa stanu cywilnego, określające sytuację prawną człowieka ze względu na jego przynależność do rodziny, zarówno spowodowaną więzami wynikającymi z pokrewieństwa, jak i więzami łączącymi małżonków. W nauce prawa cywilnego przez ochronę praw niemajątkowych rozumie się system roszczeń, łącznie ze zbliżonymi do nich uprawnieniami, jak np. prawem żądania ustalenia prawa lub stosunku prawnego (art. 189 k.p.c.), jakie przysługują uprawnionemu w razie naruszenia lub zagrożenia jego prawa. Sprawą o ochronę praw niemajątkowych jest więc także np. sprawa o ustalenie ojcostwa (art. 84 k.r.o., art. 453-458 k.p.c.). Ponieważ nie są to sprawy o ochronę praw

niemajątkowych wymienionych w art. 26 ust. 1 pkt 1-5 u.k.s.c., a nie ma przepisu szczególnego stanowiącego, jakiego rodzaju i w jakiej wysokości pobiera się opłatę od pozwu w sprawie o ustalenie ojcostwa oraz o ustalenie macierzyństwa, podstawą do pobrania takiej opłaty jest więc art. 26 ust. 1 pkt 6 u.k.s.c. (tak P. Feliga, w: *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, red. P. Feliga, Lex 2019, art. 96).

Zakres stosowania art. 96 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c. został już omówiony w orzecznictwie Sądu Najwyższego i w nauce prawa, zaś skarżąca nie przedstawiła przekonujących argumentów, które uzasadniałyby konieczność ponownego zajęcia przez Sąd Najwyższy stanowiska w tym przedmiocie. Przedstawiona w skardze problematyka nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego, a związana jest jedynie z wątpliwościami skarżącej co do zaniechania zbadania przez Sąd II instancji pod względem fiskalnym wniesionej przez pozwaną apelacji.

Nie została również wykazana przesłanka określona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Analiza uzasadnienia wniosku skarżącej nie pozwala na stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżąca w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdziła, że skarga powinna być uznana za oczywiście uzasadnioną z uwagi na literalną sprzeczność - z art. 96 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c. - decyzji Sądu Okręgowego podjętej na rozprawie w dniu 17 września 2019 r. w zakresie ustalenia, iż pozwana nie ma obowiązku uiszczenia opłaty od apelacji, gdyż ten przepis dotyczy tylko strony dochodzącej ustalenia ojcostwa.

Nie ulega wątpliwości, że osobista apelacja pozwanej została przekazana do Sądu Okręgowego po uzupełnieniu braków formalnych, ale nie braków fiskalnych. Na rozprawie odwoławczej w dniu 17 września 2019 r. pełnomocnik pozwanej wniosł, aby zbadać, czy nie zachodzi przeszkoda do rozpoznania apelacji z uwagi na brak fiskalny (protokół k. 551v). W istocie, podnosząc powyższą okoliczność, pełnomocnik pozwanej podjął działanie procesowe na niekorzyść swojej mocodawczyni, albowiem mogłoby dojść do odrzucenia apelacji pozwanej bez jej merytorycznego rozpoznania. Mogłoby to być sprzeczne np. z § 9 Zbioru Zasad

Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (tekst jednolity - obwieszczenie Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 27 lutego 2018 r.), zgodnie z którym celem podejmowanych przez adwokatów czynności zawodowych jest ochrona interesów klienta. Fundamentalną dyrektywą wykonywania zawodu adwokata jest bowiem działanie na korzyść klienta. Jej realizacja wymaga poszukiwania rozwiązań dających największe szanse osiągnięcia pożądanego przez klienta celu i minimalizujących ryzyko skutków negatywnych, zwłaszcza w - coraz częstszych - sytuacjach, kiedy system prawny zawiera unormowania budzące wątpliwości i problematyczne w stosowaniu. W niniejszej sprawie decyzja pełnomocnika obciążona była ryzykiem odrzucenia apelacji jego mocodawczyni, zatem jej skutki mogłyby okazać się negatywne dla klientki, co w konsekwencji mogłoby stanowić naruszenie przez adwokata także § 6 i 8 ZEA.

Niezależnie od powyższego, podkreślić należy, że istotnie Sąd Okręgowy błędnie ustalił na rozprawie w dniu 17 września 2019 r., powołując się na regulację zawartą w art. 96 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c., że pozwana, działająca jako strona i przedstawicielka ustawowa małoletniej K. C., nie ma obowiązku uiszczenia opłaty od wniesionej apelacji. Jednak pomimo błędnej wykładni tego przepisu ze strony Sądu drugiej instancji, co skutkowało niezastosowaniem art. 373 zd. 2 k.p.c. (w brzmieniu sprzed dnia 7 listopada 2019 r.), nie można zgodzić się z zarzutem skarżącej, że to naruszenie mogło mieć wpływ na wynik sprawy. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie wskazanego przez skarżącego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz jego konsekwencja polegająca na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienie SN z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl.). Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienie SN z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004, nr 13, poz. 230). Uchybienie mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy zachodzi zawsze w razie naruszenia procedury, które pociąga za sobą nieważność postępowania (art. 379 k.p.c.), co w niniejszej sprawie niewątpliwie nie zachodziło. W przeciwieństwie do wypadków nieważności naruszenie innych przepisów postępowania tylko wtedy będzie mogło być

podstawą skargi kasacyjnej, kiedy zostanie wykazane, że konkretne uchybienie mogło mieć decydujący (istotny) wpływ na wynik sprawy. Niezbędne jest zatem stwierdzenie, że doszło do istotnego naruszenia konkretnego przepisu prawa procesowego i wykazanie przez stronę, że to naruszenie mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a więc mogło doprowadzić do błędnego rozstrzygnięcia, niekorzystnego dla strony skarżącej.

W niniejszej sprawie, o ile faktycznie doszło do naruszenia przepisów procedury, w wyniku czego pozwana nie została wezwana do uzupełnienia braków fiskalnych wniesionej apelacji (pod rygorem jej odrzucenia), to nie wykazała ona, w jaki sposób to uchybienie mogłoby wpłynąć na wynik niniejszego postępowania, ograniczając się jedynie do stwierdzenia, że Sąd Odwoławczy w sposób rażąco niedopuszczalny dopuścił do merytorycznego rozpoznania apelacji dotkniętej brakami fiskalnymi. Innymi słowy, naruszenie przepisów skutkowało korzyścią dla skarżącej, której apelacja została merytorycznie rozpoznana. Rozpoznanie merytorycznie apelacji, pomimo braku jej opłacenia, wbrew treści art. 96 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c., oraz brak wezwania pozwanej do jej uiszczenia - stosownie do art. 373 k.p.c. - nie stanowiło wadliwości postępowania mającej wpływ na treść wyroku zapadłego w sprawie. Sąd Odwoławczy rozpoznał środek zaskarżenia, przeprowadzając wnikliwą ocenę podniesionych zarzutów apelacyjnych i kontrolę wyroku Sądu pierwszej instancji. Błąd natury proceduralnej nie miał wpływu na merytoryczną treść rozstrzygnięcia, tym bardziej, że nawet jeżeli strona zobowiązana do uiszczenia kosztów sądowych, nie została do tego zobowiązana, sąd może (a wręcz powinien) rozliczyć te koszty w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, stosownie do wyniku sprawy (art. 98 i n.k.p.c.).

W konsekwencji, zarzut naruszenia powołanego przepisu nie prowadzi do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

jw